

FÓRUM ARCHITEKTÚRY

PRÍLOHA ČASOPISU

projekt

SLOVENSKÁ
ARCHITEKTONICKÁ
REVUE

Cena
Dušana
Jurkoviča
50

2

MAREC/APRÍL 2014

www.sasarch.sk

www.facebook.com/spolokarchitektov

VYCHÁDZA OD ROKU 1991

3

Dielo profesora Eugena Kramára

Príležitosti stého výročia narodenia prof. Eugena Kramára usporiadal SAS spolu s FA STU výstavu vybraných prác a konferenciu, ktorá pripomenula veľké a významné architektonické dielo, ktoré za sebou zanechal.

8

Kúpalisko Zelená žaba

Stanovisko DOCOMOMO Slovakia ku konaniu investora obnovy letného kúpaliska Zelená žaba v Trenčianskych Tepličiach

12

Týždeň urbanizmu v Banskej Bystrici

Občianske združenie za! amfiteáter upozorňuje na potrebu zachovať a revitalizovať chátrajúci amfiteáter v Banskej Bystrici. Riešenie pre komplikované územie amfiteátra a susedného industriálneho areálu Slovenka hľadajú aj prostredníctvom workshopu so študentmi urbanizmu a architektúry a vo verejnej diskusii.

W+W

Elegantný rodinný dom v švajčiarskom kantóne Solothurn je dielom mladej architektonickej generácie, ktorá má korene na Slovensku. Sú to dcéra a syn manželov Weberovcov, ktorí emigrovali v roku 1968 do Švajčiarska. Rodičia sa po roku 1989 často vracajú na Slovensko a realizovali u nás viaceré významné sakrálné stavby.

JÁN M. BAHNA

Foto: Arkitekturfotograf Rasmus Norlander

ISSN 1336-0264
9 771336 026002 01

Pár poznámok k materiálu STEIN – HISTÓRIA

O zodpovednej činnosti jednej občianskej iniciatívy

Na dni otvorených dverí pivovaru Stein, 2. februára tohto roku, rozdávali členovia združenia Klub ochrany technických pamiatok všetkým návštevníkom a zástupcom prítomných médií informáciu nazvanú Stein – história. Jej autormi sú Ing. arch. Vladimír Husák, CSc. a Ing. arch. Katarína Šimončíková. Rád by som k niektorým názorom a tvrdeniam autorov uviedol niekoľko zásadných pripomienok.

V spomínanom texte autori uvádzajú: „V medzivojnovom období výrazne poznamenali svojimi dielami rozvoj pivovaru Stein vynikajúci tvorcovia architektúry na Slovensku, ako Frídrih Weiwurm, Ignác Vécsei, ako aj Herbert Zrnovský.“

Prví dvaja menovaní sa však na realizácii pivovaru nezúčastnili. Herbert Zrnovský je autorom kvasiarne – Spilky, ktorej realizačnú dokumentáciu vypracoval v bratislavskom Stavoprojekte v roku 1950; v roku 1955 bol už objekt v prevádzke.

Ani s nasledujúcim citátom to nie je také jednoznačné: „Pivovar Stein je ukázkový príklad dynamické a progresívnej premeny areálu historizujúcej architektúry poslednej štvrtiny 19. storočia. Kontinuálne sa pretváral do podoby mimoriadne pôsobivého, elegantného priemyselného funkcionalistického súboru, ktorý vďaka svojej ekologickej nezávadnej výrobe našiel priaznivé podmienky pre svoj rozvoj aj v úplnom centre mesta.“

Areál sa pretváral v etapách v rokoch 1872–1939, neskôr v rokoch 1939–1948 a v podstate až do ukončenia činnosti pivovaru v roku 2007. Po bombardovaní Bratislavy išlo skôr o obnovu vo vojne značne poškodených objektov a v jeho osltnom období je už nemožné hovoriť o „dynamickú a progresívnej premeny“. Kto ten areál videl pochopí aj nezmyselnosť tvrdenia o elegantnom priemyselnom funkcionalistickom súbore.

Spomínanú, určite „ekologicky nezávadnú výrobu“ v centre mesta som zažil aj osobne. Ako návštevník dievčenského, v tom čase Belojaniovho internátu, som sladovým odórom „voňal“ ešte aj na druhý deň; rovnakú skúsenosť by iste potvrdilo aj množstvo obyvateľov z okolia pivovaru. Ale to len na margo a s trochou nadsádzky.

Poznámku o centre mesta prejdeme preto len s nemým obdivom. Bratislava má zrejme jedno z najväčších centier v Európe.

Ďalej sa možno dočítať: „Dodnes možno vidieť v zachovaných dielach vyspelej stavebnej kultúry pivovaru neopakovateľné prvky železobetónových konštrukcií / okrúhle ŽB stĺpy s hríbovými hlavicami s keramickým obkladom, jedinečná ŽB kupola kvasiarne, vežovitý objekt vodárensko – chladiarenskej nádrže, sústava nádherných s vynikajúcim denným osvetlením, ako aj v kovových priehradových ťahadlových konštrukciách zaujímavých prvkov, ktoré vytvoria výnimočné priestorové kreácie.“

Domnievam sa, že text sa týka najmä budovy kvasiarne – Spilky, ktorá má hríbové hlavice, tie však v období realizácie objektu už neboli pozoruhodnou novinkou.

Dost' závažnej nepresnosti sa autori dopustili, keď v informácii uviedli: „Vrcholom a úplným unikátom je zachovalá historická technická pamiatka Sulzerova pec v gigantickom priestore haly s bočným a horným osvetlením.“

V súčasnosti je z unikátnej Sulzerovej pece zachovaných už iba pár zvyškov. V ostatných rokoch bolo demontované a odvezené kompletne technologické zariadenie pivovaru a okolo roku 2010 mohli aktivisti čítať aj o páde neprispôsobivého občana pri krádeži časti medného opláštenia kopule kvasiarne, ktoré po pár týždňoch zmizlo kompletne.

„Osobnosti zo sféry stavebnej kultúry, akými boli Feiglerovci, Weiwurm, Vécsei, Zrnovský a s nimi prítomná slávna stavebná firma, špecializujúca sa na železobetónové unikáty – Pittel a Brausewetter, patria k najvýznamnejším predstaviteľom tvorcov architektúry na Slovensku a ich diela znesú priame európske porovnanie.“

Okrem menovaných stavebných firiem sa na rozvoji pivovaru Stein podieľal iba architekt Herbert Zrnovský, autor kvasiarne – Spilky.

„Aj z týchto hľadísk je tento mestský funkcionalistický areál z proveniencie potravinárskeho priemyslu v Bratislave a na Slovensku jedinečným a nenahraditeľným historickým a kultúrnym industriálnym dedičstvom.“

A ďalej: „Stein dnes predstavuje dokonalú autentickú vývojovú kultúrnu výpoveď...“ Iba laik môže bezvýhradne súhlasiť s obsahom citácie.

Dnes sa areál naozaj nachádza v centre mesta. Ako však využiť pozostatky priemyselného areálu? Ako dať územiu nový život? Ako ekonomicky a najmä zmysluplne v záujme rozvoja mesta využiť priestor a jestvujúce schátralé objekty? Čo sme schopní vytvoriť, zrealizovať a dlhodobo udržať? Ani náznak úvah tohto druhu v informácii nenájdete. Bez odpovedí na takéto a podobné otázky sa vyššie uvedené citáty nachádzajú len v deklaratívnej rovine a bez nádeje na zachovanie skutočných kultúrnych hodnôt. Lebo kultúrne hodnoty minulosti žijú len ak sú včlenené do aktívneho kontextu so súčasnosťou.

Časť tohto materiálu si osvojili redaktori niektorých televízií, a tak sa „správne informácie“ šíria ďalej. V jeho závere autori stanovujú konkrétne úlohy pre Pamiatkový úrad SR, samozrejme bez poznania výsledkov jeho práce.

Na dni otvorených dverí pivovaru Stein kolega Vlado, už zo stavbárskej prílbou na hlavu, si povzdychol a povedal pre mňa pamätnú vetu, „tak a teraz to konečne uvidím.“ Potrebuje to komentár? Napokon došlo aj na Ministerstvo kultúry SR. V televíznom šote, ktorý sa venoval rozhodnutiu MK SR o uznaní výhrad investora budúcej výstavby na ploche bývalého areálu pivovaru Stein, ktorým za národnú kultúrnu pamiatku vyhlasuje budovu kvasiarne – Spilky a osud ostatných navrhovaných objektov ponecháva na riešenie investorovi, vyhlásil „takto to nenecháme, podávame podnet na Generálnu prokuratúru SR!“ Že takéto konanie vychádza bez poznania skutočného stavu, občiansku iniciatívu nezaujímá.

PETER BRTKO
bývalý riaditeľ Štátneho ústavu pamiatkovej starostlivosti

Sarah Gatto a Adrian Weber: HAUS W + W

Wolfli, kantón Solothurn, Švajčiarsko
2012 – 2013

Je pre nás potešením, keď sa v zahraničí presadzujú už deti našich spolužiakov, emigrantov z čias Pražskej jari. Manželia Weberovci, známi na Slovensku svojimi sakrálnymi stavbami, majú dve deti, ktoré sa narodili a vyrástli už vo Švajčiarsku. Vyrástali v rodine architektov a aj oni sa dali na túto rodičovskú dráhu a vyštudovali architektúru. Staršia dcéra Niky absolvovala klasickú a prominentnú ETH v Zürichu. Adrián študoval na Bottovej Accademia di Architettura v Medrisiu. Počas štúdia absolvoval pobyty v Madride a Sydney. Diplomoval u Petra Zumthora. Niky pracuje na magistráte v Zürichu, Adrián vo vlastnom ateliéri – gatto.weber.architekten, ktorý projektoval dom W+W.

Dom sa nachádza na pomerne malom rovinatom pozemku na okraji dediny Wolfli v kantone Solothurn, západne od Zürichu. Okolité pozemky sú ešte nezastavané, takže dom nebol determinovaný susednou zástavbou. Princípi jeho tvorby bola abstrakcia geometrických foriem a jasné farebné akcenty. Architekti rozohrali harmonickú hru objemov a proporcií. Dom je výrazne geometrický založený na prelínaní dvoch kvadrátov 9,5 m x 9,5 m. Jeho rozmer je potom 19 metrov na dĺžku a 9,5 metra na šírku.

Architekti pracujú s jasnými minimalistickými formami, redukovanou farebnosťou a s priestorovými vtipmi, ktoré domu opticky pridávajú veľkorysosť. Od vstupu sa otvárajú fingované priestorové hry s čiastočným otvorením do poschodia. Druhý kvadrát je zastavaný obývacou izbou, na streche ktorej sa nachádza čiastočne prekrytá terasa. Táto tvorí spolu s veľkou vírivkou exteriérovú obytnú plochu otvorenú do okolitých polí. Dom je realizovaný v nízkoenergetickom štandarde so špičkovými technológiami. Steny a strop sú biele. Kovové časti čierne. Ako farebný akcent používajú citronovožltú farbu. Dom je charakteristickým príkladom súčasnej švajčiarskej architektúry s vysokým štandardom, minimalistickými formami, ale aj jemnou poéziou geometrických a priestorových vzťahov.

JÁN M. BAHNA

Foto: archív gatto.weber.architekten

